

“REVİZYONİZM” ve SİGARA*

Dr. Yaman ÖRS**

Sağlık ve Toplum'un sorumlusu, yöneticisi durumundaki arkadaşlarımız, derginin 1. sayısının çıkışını onun Bilim Kurulunun üyeleriyle birlikte kutlamak istediler; böylece bir akşam yemeğinde birlikte olduk. Değişik konular, bu arada sanırım bekleneceği gibi ülkenin, sağlık uğraşlarının sorunları, toplumsal-siyasal alanda son on yılda olup bitenler, gelecekte beklentiler dile getirildi, bunlar değişik yönlerden tartışıldı. Zaman ilerledikçe (ve kandaki alkol düzeyi yükseldikçe) bu konularla, ayrıca dergiyle ilgili ilginç saptamalar, nükteler, şakalar yapılmaya başlandı. Özellikle aramızdaki gençlerden güldürü düzeyi yüksek sözler geldi, karşılıklı takılmalar, değişik olaylara göndermeler yapıldı.

Bunların ışığında, bütün dünyada, bu arada son on yıllarda Türkiye'de ilerici kesim içinde olup bitenlere bakılarak yapılan ve Derginin yakın geleceğine yönelik birtakım “kestirimler” de gündeme geliyordu. İkimizden birine göre, 2. sayının olası kapaklarından birinde şu soruyu okuyabilirdik: “Neden ayrıldık?” Bir başkası, o sayı için şöyle bir başlığın söz konusu olabileceğini düşünüyordu: **Sağlık ve Toplum- 2**. Böyle bir durumda Dergiyi yayınlayanlar ve Bilim Kurulu üyeleri arasından değişik altkesimler, “fraksiyonlar” çıkabilirdi. 3. Sayıda ise durum daha bir açıklık kazanabilir, bu arada bölünmelerin yol açacağı gurup, dolayısıyla dergi sayısı üçü bula-bilirdi. Kuşkusuz böyle bir bölünmenin getireceği sonuçlardan birisi de, gruplar arasındaki “revizyonizm” suçlamaları olacaktır.

O akşamki yemekte gözlenen bir başka olay daha vardı. Ancak bunun ülkemiz (ve benzeri özellikleri bulunan ülkelerin çoğu) için ilginç ya da beklenmeyecek bir yanının bulunduğunu pek söyleyemeyiz sanırım. Yine zamanın ilerlemesiyle masanın üstünde ve çevresinde sigara ve benzeri bütün ürünlerinden çıkan gri-mavi dumanların yükselmeye, daha doğrusu yoğunlaşmaya başladığını

meye, daha doğrusu yoğunlaşmaya başladığını görüyordunuz. Bir süre sonra, masanın öteki ucunda oturan arkadaşlarınızı neredeyse yalnız seslerinden tanımak zorunda kalacaktınız. Yanımda oturan ve neredeyse zincirleme içen bir Bilim Kurulu üyesi arkadaşım, küllüğe yanar durumda bıraktığı sigarasının sanırım benim olduğunu düşünerek bir yenisini yakıyordu.

Benim buradaki amacım “sigaranın sağlığa zararlarından” söz açmak değil. Sigara ve benzerlerinin “yararları” ise onları kullananlarca yeteri ölçüde biliniyor olmalı. Bunların içiminin yol açtığı, başta ev ve orman yangınları olmak üzere her türlü yangını; iş gücü, bunun yanında sağlık harcamaları, döviz, tarım alanları yitimini ve benzeri noktaları ise, sağlık uğraşlarının doğrudan etkinlik alanlarının içinde olmadıkları için genelde konumuzun dışında sayabilir miyiz, doğrusu çok kuşkuluyum.

Benim burada sigara konusundan söz açışımın nedeni, belki başta hekimler olmak üzere sağlık uğraşlarından olup da sigara yada benzerlerinden birini kullananlarımızın konuyla ilgili bir durum değerlendirmesi yapıp yapamayacaklarını, daha açık olarak, bu alışkanlıklarını gözden geçirip geçiremeyeceklerini sorgulamak; bunu yaparken de, acaba davranışlarıyla ilgili olarak bir “revizyonizm” söz konusu olabilir mi, onu gündeme getirmek.

Görünüşe bakılırsa bu son terim, sol siyasal çevrelerde belki neredeyse hep “temel ilkelere ayrılma ya da sapma” eğilimi gösterenler ya da böyle bir eğilim gösterdikleri düşünülenler için kullanılmıştır. Verdikleri örnekler karşısında gerçekte haklı olunsunlar olmasınlar, terimi kullananlar bu eğilimi bulunanlara küçümseyici gözlerle bakmışlar, onları bugünkü sol düşüncenin ilk çıkış noktasına “ihanet etmekle” kınayagelmişlerdir. Ancak sol öğretinin kuramsal, bu arada değer yüklü yönleri, kuşku duyulacak yanları, uygulamada ortaya çıkan sorunlar, acaba “devrimciliğin” yeniden gözden geçirilmesini, dikkatle incelenmesini, geliştirilmesini, çağın gereklerine uydurulmasını gerektirmemiş midir? “Bilimsellik” savında olan bir düşün - değer - uygulama bütününü, onu oluşturan parçaların her düzeyinde değişmeye uğramayacak mıdır? Sık olarak özelleştiriden

* Bu yazı, daha önce Sağlık ve Toplum dergisi için yazılmıştı. Yayınlanmadı. Ancak, 53. sayıdaki Özen Asut - Ertuğrul Kürkçü'nün “Sigara” tartışmasından sonra, anlamlı olur diye yayınlamayı düşündük.

** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Tıbbi Deontoloji Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

söz açılır. Gerçekte hangi konuda olursa olsun gözden geçirme, yeniden biçimlendirme, değiştirme öğelerini taşımayan bir özelleştiriden söz edebilir miyiz? Başlangıçta dile getirilmiş neredeyse tüm öğeler ve bunlara dayandırılarak çıkarılmış sonuçlar doğru, onlardan yola çıkılarak gerçekleştirilmiş her türlü uygulama haklı ise, neyi tartışıp eleştiri süzgecinden geçirebilirsiniz? Özelleştiri'deki "öz", öğretiyi savunanları değilse kimi, kimleri anlatmaktadır?

İnanç sistemlerindeki "ortodoksluğa" benzer biçimde, yerleşmiş, yetkesel yaklaşımı tartışmasız benimseme, bundan kuşku duymama, yanlışlık kabul etmeme, dolayısıyla değiştirmenin söz konusu olmaması, köklü ve sürekli değişmeden, öz olarak "devrimcilikten" yana olanlardan beklenecek temel tutumla nasıl bağdaşır? Devrimcilik yalnız "kurulu düzeni" değiştirmek olabilir mi? Temelde her düzen bir bakıma kurulu düzen değil midir? Kanımca devrimci, değişimi sınırlı bir altyapı-savı içine sığdırmaya çalışmayacak, insan yaşamının belli başlı her alanında ileri, çağdaş olanı benimseyecek kişidir.

Değişime uğraması gerekenler arasında kişinin (ya da devrimcinin) kendisi son sıralarda yer almalıdır. Burada "kişi'den", bireyin düşünce, duygu, tutum, davranış ve daha başka temel, isterseniz "insani" diyelim, belli başlı her yönünü anlatmak istiyorum. Kendisi değişmeye açık olmayan kişinin ise yaşamın tüm yönlerine yönelik köklü değişmeye gerçekten ve yeterince hazır olabileceğini pek düşünmüyorum.

Benim bir öğretim üyesi olarak tıp fakültesinde verdiğim Tıbbi Etik dersi, hekimin hastasına, onun yakınlarına, genel olarak topluma, bu arada onun en geri kalmış kesimlerine, bunların yanında kendi uğraş çevresine, yerine göre de belki en başta kendisine (genel olarak da tüm canlılara) olan sorumluluk, yükümlülük sorunlarının tartışıldığı alandır. İnsana, topluma, emekçiye, uğraş çevresine, kendisine ve canlıya sorumluluk ve saygı ise, kuşkusuz bireyin yalnız bilgilenmesi ile değil bunun yanında onun kendini duygusal yaşamı açısından tanıması, sahip olduğu tutum ve davranışları konusunda kendisini dışardan görebilmesi için olanaklıdır sanıyorum.

Sigara ve benzeri her türlü tütün kullanımının bireysel, toplumsal, uğraşla ilgili yönlerinin yanında sağlık siyasası, iktisat, çevrebilim vb. yanları var, yukarıda değindiğim gibi. Hekimler, klinikçi, araştırmacı, sağlık yöneticisi, öğretim üyesi ve genelde öğreten kişiler olarak toplumun kendilerinden yüksek beklentileri olan kesimlerinden biridir; bundan dolayı da kendi konumlarıyla ilgili olarak davranışları, tutumları, alışkanlıkları vb. konularında "revizyonist" olmak, bu konularda devrimci bir eylem içinde bulunmak zorundadırlar. İşte size yaşamsal bir sorun, işte eylem fırsatı.

Ben bu konuda kendi adıma ve sözcüğün gerçek anlamında her türlü işbirliğine hazır olduğumu belirtirim. Yeter ki bu çağrı her yaş, deneyim, konum, yetki ve görüşteki, gerçekten sağlıktan yana hekimlerimizde, bunun yanında öteki sağlık uğraşlarının kişilerinde yankı bulabilsin.